

Pentru mai multe amănunte privind designul olfactiv al Vienei, accesați www.cotidianul.ro/select

Știință

2010

este termenul-limită până la care cercetătorii din cadrul proiectului „Haptic and Olfactory Design” vor definitiva o serie de hărți și de calendare olfactive care să includă parcurile, grădinile, cafenelele, locurile de joacă și liniile de transport din Viena.

A ce miroase Viena

● Estetiana Mădălina Diaconu coordonează un grup interdisciplinar de cercetători austrieci care și-au propus să traseze meridianele și paralelele universului olfactiv al Vienei

victor.popescu@cotidianul.ro

PARFUMURI primăvăratice sau miasme de ghenă, arome de cafenea literară sau de gaze de eșapament. Toate se îngrămădesc pe sub nasurile orașenilor. Unele olfactive îi ridică moralul sau le trezesc amintiri nostalgice. Altele îi irită, trezindu-le uneori chiar și sentimente xenofobe. Un grup interdisciplinar de cercetători vienezii s-a hotărât să pună puțină ordine în învălmășeala de mirosuri care populează capitala austriacă.

Mai întâi, ei vor întocmi o „hartă olfactivă” a Vienei, după care vor propune autorităților municipale, dar și agenților din industria creativă soluții pentru îmbunătățirea „designului olfactiv” al orașului. Grupul de specialiști în design, botanică, medicină și filozofie este coordonat de Mădălina Diaconu, cercetător în estetică și doctor al universităților din București și Viena. Proiectul „Haptic and Olfactory Design” a debutat anul trecut și va dura până în 2010.

„Cercetările urmăresc două aspecte principale. O dată, e vorba despre descrierea peisajelor senzoriale și de identificarea punctelor «sensibile» din Viena, unde ar fi recomandabilă intervenția arhitecților”, afirmă Diaconu. În al doilea rând, proiectul vizează sensibilizarea administrației pentru designul olfactiv și tactil. „Aceste elemente senzoriale contribuie semnificativ la ridicarea calității vieții, dar și la configurarea unei identități specifice a orașului, ceea ce poate fi valorificat în cadrul politicii de city branding”, explică specialistul în estetică. În acest sens vin și propunerile legate de conturarea unor „grădini sinestezice” sau de conservarea vechilor cafenele, impregnate de aromele de altădată.

MĂDĂLINA DIACONU
Estetician

Ne gândim prea puțin la mirosurile care ne înconjoară sau cel mult atunci când ne deranjează. Din nefericire, olfactiva este încă receptată ca un simț care pare mai mult să disturbe decât să promită satisfacții

Chiar dacă „hartă olfactivă” a Vienei e încă în lucru, Mădălina Diaconu observă câteva tendințe. De pildă, populația percepe „atmosfera” Vienei ca fiind una predominant pozitivă. „Domină mirosurile naturale, percepute întotdeauna pozitiv, și categoria ambivalentă a mirosurilor gastronomice. Mirosurile prin excelență negative, cele industriale (inclusiv ale gazelor de eșapament), și cele organice (în principal ale excrementelor câinilor și cailor) au înregistrat sub jumătate dintre mențiunile locuitorilor chestionați”, explică Diaconu. Cei mai mulți au invocat aerul proaspăt din pădurea vieneză sau de pe malul Dunării, dar și aroma trandafirilor sau răcoarea pe timp de vară din Volksgarten, unul dintre cele mai vechi parcuri din capitala austriacă. Cele mai respingătoare miasme vin de la praful, gazele de eșapament sau de la uleiurile arse pe centura interioară a Vienei sau în Gara de Vest.

Noroc însă cu parfumurile naturale ale parcurilor și grădinilor. Acestea cresc buna dispoziție și măresc acuitatea simțurilor, potrivit unui studiu efectuat anul trecut pe câteva zeci de locuitori ai Vienei. Eva Heuberger este coautoare a cercetării și activează în cadrul departamentului de farmacie clinică și diagnostic al Universității din Viena. Ea ne-a povestit cum subiecții cercetării au fost duși în Volksgarten, precum și în grădina Universității pentru resurse naturale și științele aplicate ale viului.

După ce s-au acomodat cu mediul, subiecții au fost rugați să-și auto-evalueze starea afectivă. S-a observat că „parfumul plantelor influențează în mod pozitiv dispoziția emoțională, iar asta independent de alți factori externi, de genul stimulilor vizuali”, spune Heuberger. În raport cu grupul de control, au fost remarcate scoruri semnificativ mai mari în ceea ce privește starea generală de bine, calmul sau vigilența subiecților din parcurile cu miros pregnant. Rezultatele studiului ar putea fi de folos atât specialiștilor în peisagistică, cât și psihoterapeuților care își tratează pacienții într-un cadru natural.

Arome prinse cu seringă

Patina Vienei fin-de-siècle ori ecurile boemei artistice din capitala culturală a Europei Centrale riscă să piară o dată cu dispariția bătrânelor cafenele, amenințate de demolări sau de restaurări radicale. Filozoful vienez Lukas Marcel Vosicky observă că problema „morții cafenelelor” nu e nouă, ea datând încă din anii de după cel de-Al Doilea Război Mondial. „Atunci însă era vorba despre o nostalgie după vremurile de altădată”, spune cercetătorul. Disputele actuale se referă însă la dimensiunea culturală a cafenelelor cu state vechi, la „atmosfera” plină de sugestii olfactive, gustative sau livrești. Folosind un fel de „seringă” pentru a colecta mirosurile din cafenele, cercetătorii vienezii au identificat în analizele de laborator cinci arome tipice pentru cafenelele capitalei austriece.

Observând că, în ultimele secole, peisagistica europeană s-a axat mai ales pe aspectele vizuale, cercetătorii vienezii propun alternativa „parcurilor sinestezice”. În afara culorilor și formelor inspirat îmbinate, parcul tuturor simțurilor își îmbie vizitatorii să adulmece plante cu mirosuri mai pregnante. „Impulsurile olfactive trezesc sentimente spontane, asemenea amintirilor din copilărie. Senzațiile sinestezice din parcuri ar putea contura o lume alternativă la cotidianul dominat de munca de la serviciu și de universul digital”, afirmă specialistul în design și art terapie Ruth Mateus-Berr, de la Universitatea de Arte Aplicate din Viena.

Ea precizează că în capitala austriacă nu există încă un parc structurat strict după legile sinesteziei, și asta în ciuda opiniei comune după care „toate parcurile sunt parfumate”. De aceea, cercetătorii urmăresc și sensibilizarea autorităților publice, care „nu sunt dispuse să investească în implementarea și în îngrijirea unor astfel de parcuri”, observă designerul.

Proiectul „Haptic and Olfactory Design. Resources for Vienna's Cre-

ative Industries” nu înseamnă doar studii de calitate a vieții sau planuri de parcuri sinestezice, ci și o nouă perspectivă asupra spațiului public. „Aici se amestecă toate mirosurile corpurilor, ale vieții zilnice și ale activităților locuitorilor. Din amestecul mirosurilor diverselor etnii și culturi (inclusiv culinare) se pot naste conflicte greu de rezolvat pe cale rațională, dat fiind faptul că reacția la mirosuri este spontană și intens afectivă”, spune Mădălina Diaconu. Ea oferă exemplul turcilor din Viena care nu sunt agreati pentru că obișnuiesc să facă grătar în parcuri.

Morala civică a proiectului e valabilă inclusiv pentru bucureșteni, care locuiesc într-un oraș „ce miroase, în bine și în rău, mai intens decât Viena”, observă Diaconu. Dar un proiect similar aplicat la orașul dâmbovițean ar trebui „să se concentreze mai mult pe aspectul igienic și prohibitiv decât pe cel de recuperare a unei facultăți pierdute sau a unei surse de plăcere ignorate”, precizează Diaconu, referindu-se în special la numeroasele probleme de igienă publică, mult mai bine controlate în Viena.